

Bukszpan a ćma bukszpanowa, notatki z frontu

Z cyklu

„Wiadomości z Ogrodów Kórnickich”

Jak co roku wraz z coraz cieplejszymi wiosennymi dniami, życie w naszych ogrodach budzi się z zimowego letargu, zachęcając do intensyfikacji prac porządkowych, tak byśmy w nowym sezonie wegetacyjnym mogli w pełni czerpać radość z naszego zielonego otoczenia. Niezwykle aktualnym problemem, z którym zetknęły się nasze ogrody, jest niestety nienajlepszy stan rosnących w nich bukszpanów, które zwłaszcza w minionym roku padły ofiarą inwazji ćmy bukszpanowej.

Bukszpan należy do rodzaju *Buxus*, współtworzonego przez ok. 30 do 100 gatunków drzew i krzewów, rosnących głównie w klimacie tropikalnym i podzwrotnikowym Afryki Południowej, Ameryki Środkowej i Karaibów. Jedynie kilka z nich jest spotykanych w strefie umiarkowanej Europy i Azji. Na terenie Polski najpowszechniej występującym jest bukszpan wieczniezielony (*Buxus sempervirens* L.) i jego liczne odmiany oraz znacznie rzadziej spotykany bukszpan drobnolistny (*Buxus microphylla* Siebold & Zucc.). Oba te gatunki doskonale sprawdzają się w naszym klimacie. Jako rośliny długowieczne, wolno rosnące, o zwartym pokroju, mogą dożywać nawet 600-700 lat i dorastać do wysokości 3 m, a w przypadku bukszpanu wieczniezielonego w sprzyjających warunkach nawet do 9 m i średnicy pnia 0,3 m. Bukszpany wykazują dużą odporność na suszę. Dobrze rosną na glebach o pH obojętnym i zasadowym, żyznych i średnio żyznych, przepuszczalnych. Nie tolerują natomiast gleb kwaśnych, podmokłych i silnie piaszczystych. W warunkach naturalnych preferują miejsca zacienione, jednak dość dobrze znoszą także nasłonecznienie. Bukszpan ze względu na łatwość uprawy, zimozieloność liści, zwarty, regularny pokrój i dużą odporność na przycinanie, uprawiany jest przez człowieka od bardzo dawna. Szczególnie cenionym było niegdyś także drewno bukszpanu, które dzięki swej dużej twardości można było toczyć i polewać. Wykorzystywano je w zdobnictwie i w meblarstwie już w starożytności. Dzisiaj bukszpany to przede wszystkim rośliny ozdobne, sadzone pojedynczo lub w formie żywopłotów, dzięki swojej odporności na przycinanie i ludzkiej kreatywności mogące przyjmować najróżniejsze kształty i zachowujące swój atrakcyjny wygląd przez cały rok. Mogą być także wysadzone w odpowiedniej wielkości donicach. Ich zimozielone gałązki symbolizujące życie wieczne są także chętnie wykorzystywanym elementem dekoracyjnym w okresie Świąt Wielkanocnych. Dotychczas, zapewniając podstawowe

Krzewy bukszpanu przed i po inwazji ćmy bukszpanowej.

Mimo uszkodzeń niektóre z nich odradzają się, choć z trudem (zdjęcia u dołu).

warunki, mogliśmy cieszyć się krzewami bukszpanu bez większego nakładu pracy. Ten pozorny spokój zburzony został przez nieproszonego gościa – ćmę bukszpanową (*Cydalima perspectalis* Walker), której gąsienice masowo żerując na liściach, ogałają go i doprowadzają do zamierania. Owad ten pochodzący z Azji Wschodniej i Południowej po raz pierwszy notowany był w Europie w 2006 roku. Prawdopodobnie przybył do Niemiec wraz z importowanymi sadzonkami i w ciągu kilku lat rozprzestrzenił się praktycznie w całej Europie. W Polsce notowany jest od 2012 roku. Częstsze pojawy miały miejsce w 2015 roku, głównie w południowej części Polski. Od dwóch lat, a zwłaszcza w minionym roku, masowo występuje również u nas. Przesuwaniu granicy występowania ćmy bukszpanowej na północ sprzyja proces ocieplania się klimatu oraz brak naturalnych wrogów. Jakkolwiek na terenach, gdzie ćma ta występuje dłużej, stwierdzono, że miejscowe gatunki ptaków takich jak wróble, sikorki, zięby czy z owadów osy, zaczynają polować na gąsienice ćmy bukszpanowej.

Jaja ćmy bukszpanowej wielkości ok. 1 mm składane są przez tego owada po spodniej stronie zielonych liści bukszpanu. Rozwój larwalny trwa ok. 4 tygodnie i w tym czasie gąsienice barwy zielonej z czarno-brązowymi liniami wzdłuż ciała i czarną głową, żerując na liściach mogą przrastać do ok. 40 mm. Kolejne stadium – zielono-brązowa poczwarka – osiąga do ok. 20 mm długości.

Postać dorosłą stanowią motyle o rozpiętości skrzydeł ok. 40 mm, barwy białej z brązową obwódką. Niekiedy spotykane są także osobniki o dominującej barwie brązowej. Motyle można zaobserwować zwykle wieczorem od kwietnia do października. Mogą one pokonywać dystans od 5 do nawet 10 km. O obecności ćmy bukszpanowej świadczy również obfita przędza spajająca liście bukszpanu, chroniąca postacie larwalne. W ciągu jednego sezonu w klimacie umiarkowanym tworzą się 2-3 pokolenia owadów.

Pierwszą podstawową czynnością w zwalczaniu ćmy bukszpanowej jest obserwacja, prowadzona już od początku wiosny aż do późnej jesieni. Niestety nie wystarczy jedynie pobieżny ogląd roślin, gdyż owady w pierwszym rzędzie lokują się w wewnętrznej części krzewów i w miarę wyczerpywania się źródeł pokarmu przemieszczają się ku części zewnętrznej. Odchylając poszczególne gałęzie należy sprawdzić stan rośliny i przy pomocy np. grabi strząsnąć, jeśli występują, kokony ćmy bukszpanowej, w których formy larwalne przetrwały zimę. Podobnie postępujemy w trakcie sezonu, po zaobserwowaniu obecności owadów. Należy pamiętać o każdorazowym dokładnym wygrabieniu ziemi pod krzewami w celu usunięcia i zniszczenia strąconych owadów. Można się tutaj wspomóc rozkładając wcześniej folię pod krzewami.

Pułapka feromonowa ze zwabioną ćmą bukszpanową

Do niedawna, zwalczając ćmę bukszpanową stosowano opryski popularnymi środkami chemicznymi przeciwko owadom gryzącym i wysysającym soki roślinne takim jak np. mszyce. Środki te oddziałują na owady zarówno kontaktowo jak i systemicznie, wnikając do wnętrza tkanek roślin, skąd pobierane wraz z sokami roślinnymi przez owada powodują ostatecznie jego śmierć.

Obecnie dostępne są także środki biologiczne, nieobciążające środowiska w takim stopniu jak wyżej wspomniane. Zawierają one szczep bakterii *Bacillus thuringiensis* Berliner, która po wniknięciu do układu pokarmowego ćmy tworzy specyficzne białka niszczące komórki organizmu, w przeciągu trzech dni doprowadzając do śmierci owada. Bez względu na stosowany środek, zwykle występuje konieczność powtarzania co pewien czas oprysku. Zwalczanie ćmy bukszpanowej można także uzupełnić stosując dostępne na rynku pułapki feromonowe, wabiące osobniki męskie. Z jednej strony są one wskaźnikiem pojawu owadów, z drugiej większa ich liczba może choć częściowo wpłynąć na ograniczenie inwazyjności ćmy. Nie zwalnia to nas jednak z odpowiedzialności oraz obowiązku obserwacji posiadanych roślin i podjęcia niezbędnych działań wobec gwałtownego rozprzestrzeniania się ćmy bukszpanowej, zanim w środowisku wykształcą się naturalne procesy ograniczające jej pojaw. Uszkodzenia powodowane przez tego owada stają się także otwartą furtą dla szeregu innych infekcji, w tym pochodzenia grzybowego. Zaobserwowano także coraz częstsze przypadki przenoszenia się ćmy bukszpanowej także na takie rośliny jak irga, trzmielina czy ostrokrzew.

♦ Leszek Karliński,
Adrianna Karlińska
Instytut Dendrologii PAN

Drzewo Franciszka patronem Światowego Dnia Wody

Niedawno uruchomiony przez Fundację Zakłady Kórnickie portal ekologiczny Drzewo Franciszka może pochwalić się pierwszym ważnym patronatem medialnym. Ogólnopolskie seminarium naukowe z okazji Światowego Dnia Wody odbyło się na Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu 23 marca 2021 roku. Patronat honorowy nad wydarzeniem zorganizowanym w przestrzeni wirtualnej Wydziału Inżynierii Środowiska i Inżynierii Mechanicznej UPP objął Rektor Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu prof. dr hab. Krzysztof Szoszkiewicz, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie i Komitet Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk. Organizatorami spotkania były Katedra Melioracji, Kształtowania Środowiska i Gospodarki Przestrzennej UPP, Katedra Inżynierii Wodnej i Sanitarnej UPP oraz Towarzystwo Naukowe Inżynierii i Gospodarki Wodnej.

Prelegenci ze znanych ośrodków naukowych w Polsce oraz instytucji i przedsiębiorstw związanych z gospodarką wodną prezentowali bardzo interesujące wystąpienia, m. in. na temat środowiskowych i społeczno-gospodarczych skutków zmian klimatu, uwarunkowań wahań stanów wody jezior Śródkowo-zachodniej na przestrzeni ostatnich 60 lat i mitów związanych z jakością wody. Szczegółowy program wydarzenia oraz relację z niego znaleźć można na stronie drzewofranciszka.pl, zapis przebiegu całego seminarium opublikowany został na kanale YouTube Wydziału Inżynierii Środowiska i Inżynierii Mechanicznej.

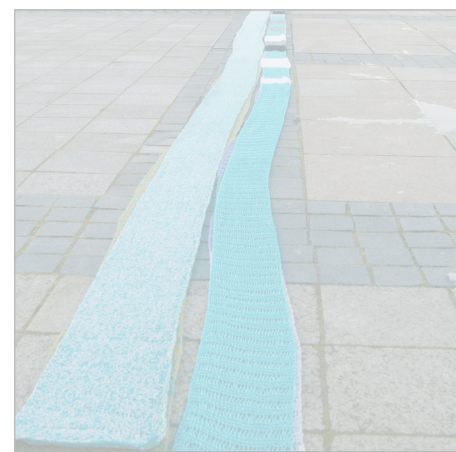
♦ Danuta Podolak
Fundacja Zakłady Kórnickie

SZALEŃSTWA ciąg dalszy

Jak już wspominaliśmy przy ogłaszaniu wyników konkursu na najdłuższy szal w gminie Kórnik, przymierzamy się do pobicia rekordu Polski, który wynosił 460 m. Zbliżamy się małymi kroczkami do finału. Nasze seniorki wciąż dziergają szaliki. Mieliśmy łącznie 112 m szala, a dziś już mamy prawie 300 m. Jeszcze tylko 170 m i gmina Kórnik pobije rekord Polski.

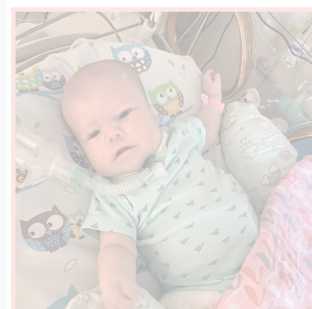
Nasza najstarsza dziergająca seniorka ma 99 lat, czyli nigdy nie jest za późno na bicie rekordów. Niech ten przykład zmobilizuje wszystkich. Zachęcam Was kochani do działania. Uwaga jeżeli ktoś ma niepotrzebną wełnę – to proszę podarujcie ją nam a nasze seniorki ją wykorzystają a ty będziesz miał swój udział w rekordzie Polski. Przypomnijmy nasze finalistki z pierwszego etapu ;

- I miejsce Maria Bartkowiak
- II miejsce Zosia Walerczyk
- III miejsce Stanisława Andrejewska
- IV miejsce Anna Wojtaszek

- V miejsce Teresa Kerber
 - VI miejsce Anna Jaskółka
- Dziękujemy Wam Dziewczyny za dobrze wykonaną robotę i za waszą wytrwałość Brawo Wy !

♦ Magda Pawlaczky

1% PODATKU DLA OLI

KRS 0000186434

CEL SZCZEGÓŁOWY:
416/R ALEKSANDRA ROZMIAREK

Ola walczy z bardzo ciężką i rzadką chorobą genetyczną CCHS „Kłajwa Onidyny”. Za każdym razem kiedy zasypia przestaje oddychać i musi być podłączona do specjalistycznego sprzętu (pulsoksymetru oraz respiratora)

Wpłat można dokonywać również na rachunek Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „SLONECZKO” 77-400 Złotów, Sławimka 33A 89 8944 0003 0000 2088 2000 0010 tytułem: 416/R Aleksandra Rozmiar

DZIĘKUJEMY ZA POMOC - rodzice Oli